Toename standweiden bij deelnemers Koe & Wij

Bij de deelnemers aan Koe & Wij, het project dat melkveehouders bewust wil maken van de mogelijkheden rond beweiden op hun bedrijf, heeft de afgelopen maanden een sterke toename van standweiden plaatsgevonden. Dat blijkt uit een analyse van de beweidingsplannen die alle deelnemers het afgelopen voorjaar hebben gemaakt.

In het project Koe & Wij is inmiddels in de vier praktijkgroepen al een half jaar intensief gediscussieerd over hoe weiden geoptimaliseerd kan worden. Deze vier groepen zijn ingedeeld op factoren die een beperkende invloed kunnen hebben op beweiding: Automatisch melken, Hoge melkproductie, Kleine huiskavel en Grote koppel.
Alle deelnemers hebben in het voorjaar van 2006 een beweidingsplan gemaakt. Hierbij zijn de ervaringen van vorig jaar besproken en is bekeken hoe de beweiding beter kan. Dit heeft ertoe geleidt dat op veel bedrijven de beweiding is aangepast.

Aanpassingen
Deze aanpassingen bestaan uit: het eerder weiden in voorjaar, het meer of minder uren per dag weiden, aanpassing van de bijvoeding, een andere tijd van de dag weiden en het toepassen van een ander systeem van beweiden. Over dit laatste onderwerp gaat dit artikel en dan specifiek over standweiden.

Er heeft een sterke toename van standweiden plaatsgevonden.
Redenen die de deelnemers hiervoor noemen zijn:
- Eenvoudigere arbeidsorganisatie dan bij omweiden.
- Minder arbeid voor afrastering, bemesting en inkuilen door grotere percelen.
- Goede ervaringen bij andere deelnemers in het project.

Vragen en aandachtspunten die veehouders nog hebben zijn:
- Is de opbrengst wel optimaal ten opzichte van omweiden?
- Hoe het beste bijsturen van het grasaanbod door variëren van bijvoeding en aantal uren weiden?
- Is het ureum wel stabiel?
- Bij grote percelen kost het ophalen van koeien meer tijd.

Omvang standweiden per groep Koe & Wij

Groep	Hoge productie	Kleine Huiskavel	AMS*	Grote koppel**	Totaal
Deelnemers	14	14	15	14	57
Jaar					
2005	2	4	5	0	11
2006	5	9	6	2	22
2006 in %	36	64	40	14	39

* Een bedrijf doet summerfeeding (opstallen)
** Een summerfeeder is gaan standweiden.

Toename
Uit bovenstaand overzicht blijkt een toename van het standweiden van 20 naar 39% van de deelnemers in 2006. Vooral in de groep Hoge productie en Kleine Huiskavel is de toename sterk. Door de goede ervaringen bij enkele deelnemers in deze groepen hebben anderen de stap gezet om het maar eens te proberen.
Over het algemeen zijn de ervaringen positief. Er is ook een bedrijf dat de eerste snede heeft gestandweid, maar later toch weer is overgestapt op omweiden. De melkveehouder had het

gevoel dat hij omweiden beter kan aansturen. Het is een bedrijf met een lagere veebezetting, dat niet erg veel bijvoert (max. 6 kg droge stof).

Wisselingen
In de praktijk blijkt dat bedrijven met een hoge bijvoeding het standweiden het beste kunnen uitvoeren. Dit komt omdat door de sterke wisselingen in grasgroei de bijvoeding moet variëren om te voorkomen dat het gras in de standweide te lang of te kort wordt. Een optimale graslengte is ongeveer 8 cm tussen de bossen. Dit jaar bleek dat weer bij de koude nachten en droge periode, waardoor de grasgroei vertraagde. Op veel standweidebedrijven nam het beschikbare gras in de wei af. Het gevolg is een lagere grasopname en als er niet snel wordt bijgestuurd via de bijvoeding volgt ook een melkproductiedaling.
Tevens is bekend dat gras groeit van gras. Zoveel korter het gras wordt, zoveel lager is de bijgroei per dag. Het gevolg is een lagere grasopbrengst.
Het regelmatig beoordelen van de graslengte en het bijsturen van de hoeveelheid bijvoeding en ook het aantal uren weiden is voorwaarde om met standweide een goed resultaat te behalen. Bij aanpassen van de bijvoeding met 1 kg droge stof moet de beweiding ook met een uur aangepast worden (1 kg ds per uur is een goede richtlijn).

Ervaringen van vijf deelnemers in 2006

1) Een veehouder die al langer aan standweiden doet:
Johan Brouwers uit Gilze (Groep Kleine Huiskavel)

Johan past al vier jaar standweiden toe. Hij heeft 9-10 koeien per ha beweidbare huiskavel. Daarvoor weidde hij om, om de twee dagen, op 15 percelen van ongeveer 0,6 ha. Dit was erg bewerkelijk door de kleine percelen. Het was dan ook de voornaamste reden om over te stappen naar standweiden. Hierbij voert hij 11 kg ds uit ruwvoer bij. Hij heeft twee blokken, waarbij ongeveer om de 4-5 weken gewisseld wordt.
De beweiding loopt nog volgens planning.
Hij heeft dit jaar wel een aanpassing gedaan in de bemesting. Voorheen werd in een keer voor vier weken kunstmest gestrooid. Nu wordt de gift over twee strooibeurten verdeeld. De tweede helft wordt ongeveer twee weken na inscharen gestrooid. Hierdoor verwacht Johan minder schommelingen in het ureumgehalte in de melk.
In het voorjaar was het ureum met 27 nog te hoog. Dit is nu gedaald naar 23 door minder eiwit en meer zetmeel te voeren. De DVE-dekking is van 100 naar 97% gedaald.
Volgens Johan past standweiden goed op intensieve bedrijven die veel bijvoeren.

Voordelen standweiden:
- Minder arbeid
- Eenvoudigere planning
- Rust van de koeien

Nadelen:
- Opbrengst gras lijkt minder
- Gras gauw te kort

2) Een veehouder die pas gestart is met standweiden:
Anton van der Hoog uit Enspijk (Groep Hoge melkproductie)

Anton heeft al eens eerder ervaring opgedaan met standweiden, dit was in het najaar als er niet meer zoveel gras was en de smakelijkheid terugliep.
Het hoofdbeweidingssysteem was echter omweiden met 9 kg ds bijvoeding.
Bij het opstellen van het beweidingsplan door DLV-adviseur Ton Derks kwam het moment van uitscharen in het voorjaar aan de orde. Anton was gewend pas na de eerste snede te weiden. Dit heeft deels te maken met het feit dat een groot deel van de grond vertrappingsgevoelig is. Het advies dat hij kreeg was om te starten met standweiden (minder kans op vertrapping) op het droogste perceel en daarna te gaan omweiden. Door vroeger te starten met weiden kan de krachtvoergift eerder naar beneden, waardoor de voerkosten en ook de loonwerkkosten dalen.
Ook is de arbeidspiek rond inkuilen in het voorjaar wat minder.

Hij is begonnen met overdag standweiden op 5,5 ha op 20 april. Op 20 mei zijn de koeien naar een standweide van 6,5 ha gegaan. De ervaring in het vorige stuk was dat door tragere grasgroei wat meer bijvoeding nodig was, vandaar een groter blok.
Het standweiden is zo goed bevallen dat Anton besloten heeft om dit nog een paar sneden meer te doen en mogelijk zelfs het hele seizoen. Nu wordt er dag en nacht geweid. De koeien kunnen ongeveer 16 uren naar buiten en kunnen vrij op en neer lopen. Hoeveel uren ze gemiddeld buiten lopen is niet precies bekend. Anton wil de koeien graag veel weiden, omdat dat volgens hem ook minder besmettingsrisico geeft i.v.m.uierontsteking.

Voordelen standweiden:
- Rust in de koppel
- Stabieler ureum
- Grasmat dichter
- Minder arbeid (o.a. afrastering)

Nadelen:
- Ophalen koeien over groter perceel
- Minder flexibel met drijfmest bemesten
- Pleksgewijze onkruidbestrijding moeilijker uitvoerbaar op juiste moment.

3) Adriaan Houbraken uit Bergeijk (Groep Hoge melkproductie)

Adriaan doet voor het eerste jaar aan standweiden. Ook op dit bedrijf zijn de koeien al met de eerste snede naar buiten gegaan (18 april). Voorheen was dat pas na de eerste snede. Hier speelde ook de nattere grond een rol bij het later buiten doen.
Door de hoge bijvoeding van 11 kg droge stof kan standweiden passen. Er wordt ongeveer gedurende 6 uren geweid.
De bijvoeding varieerde van 9,5 tot 12,5 kg droge stof per koe per dag. Dit komt onder andere door het feit dat de koeien, doordat het nat was, later zijn buiten gegaan. Het gras was toen ook langer en daarom is ervoor gekozen om te starten met een perceel van maar 4 ha in plaats van 7 ha.
Het vroeg naar buiten doen van de koeien is hem goed bevallen en gaat volgend jaar ook weer gebeuren. De voerkosten zijn lager, mede door minder eiwitrijk krachtvoer.
Adriaan geeft aan dat er bij standweiden eigenlijk sprake zou moeten zijn van 3 blokken.

Voordelen standweiden:
- Plannen eenvoudiger
- Rust in de koppel
- Loonwerk op grotere percelen (goedkoper per ha)
- Minder arbeid: Koeien ophalen eenvoudiger (komen veel al zelf).

Nadelen:
- Grasopname mogelijk niet optimaal
- Grasopbrengst?
- Ureum wisselt: in begin hoog en later lager (na 4 weken) (32 -> 23).

Adriaan vindt dat het beweidingssysteem een persoonlijke keuze is. Belangrijk is volgens hem dat er goed gekeken wordt of het systeem bij het bedrijf past.

4) Sjoerd Posthumus uit Hantumeruitburen (Groep Grote Koppel)

Sjoerd Posthumus is twee jaar terug met standweiden gestart naar aanleiding van ganzenvraat. Doordat er minder gras stond is een groter perceel gegeven. Het systeem bleek gemakkelijk uitvoerbaar. Voorheen werd er omgeweid op percelen van 2 ha. Ook in 2005 is er nog omgeweid. Er weiden ongeveer 100 koeien op 45 ha. De veebezetting is dus vrij laag. In 2006 zijn de koeien op 1 mei buiten gegaan en heeft Sjoerd geleidelijk het perceel vergroot, waardoor een standweide van 10 ha is ontstaan. De koeien hebben tot 24 juni op hetzelfde perceel gelopen. De koeien weiden 9 uren overdag. Hiernaast wordt 3 kg ds snijmaïs bijgevoerd en vers gemaaid gras naar behoefte.
Door de vertraagde grasgroei was het grasaanbod aan de krappe kant. Sjoerd wil niet korter weiden per dag en kiest er dan voor om het blok wat groter te maken.

Nu is er echter voor gekozen om toch weer een tijd te gaan omweiden, omdat het grasaanbod dan beter is te sturen. Het ophalen van de koeien kost door de omvang van het blok, veel tijd. Dit is de reden voor het in tweeën delen van het blok, zodat om de dag in een kleiner blok geweid kan worden. Hierdoor wordt de ophaaltijd minder en kunnen de koeien een groter deel van de afstand naar het perceel over het kavelpad lopen, waardoor er minder vertrapt wordt.

Voordelen standweiden:
- Minder afrasteren
- Sneller kunstmeststrooien
- Minder vertrapping als het nat is

Nadelen:
- Ophalen kost meer tijd
- Bij nat weer is het grasaanbod moeilijker te sturen. Minder flexibel dan met omweiden, waar je een perceel kunt overslaan.
- Minder goede benutting gras.

Momenteel zit Sjoerd op het omslagpunt of hij moet kiezen voor omweiden of standweiden. Omdat er geen hoge veebezetting is past standweiden minder goed. Door de kleigrond heeft standweiden in het voorjaar wel het voordeel dat er minder vertrapping is.
Een praktisch systeem zou op dit bedrijf de combinatie van standweiden en omweiden kunnen zijn. In voorjaar standweiden, in zomer omweiden om het aanbod beter te sturen en in het najaar bij een geringer grasaanbod weer standweiden.

5) Alexander Vugts uit Haaren (NBr) (Groep Kleine huiskavel)

Het eerste jaar standweiden bevalt tot nu toe goed. Alexander is vooral gestart met standweiden door de goede ervaringen in de groep en lastige verkaveling van de percelen (verschillende grootte). Ook speelde de arbeid die gepaard gaat met het afrasteren een rol. In verleden werd er om de 3-4 dagen omgeweid.
Er wordt nu gestandweid op drie blokken van 4-5 ha per stuk. Dit past goed in de huiskavel. Door omstandigheden is er op een kleiner perceel begonnen dan gepland. Mede hierdoor was het gras sneller te kort. Het sturen van het grasaanbod is dan ook wat tegengevallen. Je moet je grasland goed in de gaten houden om tijdig bij te sturen met de bijvoeding en de uren weiden. Mede door de droogte en koude nachten werd het gras snel korter. Hij heeft naar eigen zeggen iets te laat bijgestuurd. Hierdoor is de productie wat gedaald. Hij moet dus sneller gaan bijvoeren als het gras korter wordt.

Voordelen standweiden:
- Arbeidsbesparing
- Minder afrasteren (tussendraden verzetten)
- Planning eenvoudiger (om de maand alle werkzaamheden)

Nadelen:
- Constant grasaanbod aan einde periode in blok is lastig te sturen.
- Ureum schommelt meer (lager na langere tijd in zelfde perceel).

Alexander heeft nog wel een idee hoe het in het voorjaar mogelijk beter kan. Hij wil volgend jaar namelijk in het voorjaar groeitrappen maken door na twee weken van het eerste naar het tweede blok te gaan. Hierdoor ontstaan meer wisselingsmogelijkheden tussen de drie blokken.
Zeker in een eerste jaar standweiden is er het nodige te leren. Daarom vindt hij het prettig om in de groep van Koe & Wij ervaringen uit te kunnen wisselen en zijn vragen kwijt te kunnen.

nb: de analyse en reacties zijn van voor de hittegolf eind juli